

De Patriotjes achtergrond

Ik weet niet hoe het jullie vergaat, maar voor mij geldt dat wanneer ik de achtergrond van een lied ken en iets van de dichter en de componist te weten ben gekomen, er dan leven komt in dat lied en dan kan ik me ook *in*leven in de interpretatie. Zo ook bij de Patriotjes.

Patrio-ho-hotjes, kamme-ra-hahaatjes, rombombom, rombombom.

We maken goede sier met dit lied en het publiek grijnst als we er rombombommend mee af gaan. De tekstdichter moet van voor 1780 zijn maar is onbekend en van de componist weet ik ook weinig, dus dan blijft voor een goed begrip van de song de geschiedenis van de patriotten over. Ik vertel deze keer iets over het tijdsbeeld waarin dit lied over deze vrijheidsstrijders past. Denk er eens aan als we het weer zingen!

Oranjeklanten en Patriotten

De patriottische beweging ontstond in de 18de eeuw toen onder Willem V de tegenstellingen tussen de Stadhouder en de Regenten alsmaar scherper werden. De regenten werden gesteund door een "politieke" groepering die zich "De Democraten" noemden. Aanleiding voor die steun was de opstand van de Amerikaanse kolonisten tegen hun Engelse bestuur (1775).

De Engelsen hadden na de Gouden Eeuw de Nederlanden als economische macht overvleugeld en het gros van de Nederlanders zag de Engelsen daarom als de veroorzakers van het verval van hun welvaart.

De Regenten en de kooplieden in de Republiek der Verenigde Nederlanden hadden een pesthekel gekregen aan de Engelsen en steunden vanuit die emotie de Amerikaanse opstandelingen met leningen en met de levering van goederen. De Amerikaanse burgerij was een bron van inspiratie voor de democraten, want ze herkenden er hun eigen verzet in tegen de corrupte overheid van Oranje. Natuurlijk stelden de Engelsen een verbod in op deze steun uit de Republiek, maar de Nederlanders hadden daar voorlopig geen boodschap aan.

Vanwege familiale banden (zijn opa was een tijdje Koning van Engeland) koos Willem V geen partij in het conflict tussen Amerikanen en Engelsen, reden voor zijn critici om hem te verwijten een lakei van de Engelsen te zijn. In 1780 was er echt geen houden meer aan, de Vierde Engelse Oorlog brak uit met voor de Republiek catastrofale gevolgen. De Engelsen wonnen en namen honderden Nederlandse handelsschepen in beslag waardoor de Nederlandse handel vrijwel volledig ophield te bestaan.

Omdat de Republiek nu zo verzwakt was zag Keizer Jozef II van Oostenrijk zijn kans schoon en palmde hij de zogenaamde barrièresteden in de Zuidelijke Nederlanden in. De oorlog was verloren en een deel van de Republiek was kwijt, daar kreeg Willem geen Olympisch goud voor!

De boosdoener

Willem V kreeg dan ook van alle ramspoed de schuld. De kritiek op hem werd allengs heftiger en woorden als Oranjetirannie en despoot zetten de teneur in de vlugschriften die tegen hem verspreid werden. Één van de regenten riep het Volk van Nederland op om zichzelf weer te bewapenen en zo zichzelf onafhankelijk van de Stadhouder te kunnen verdedigen. De rest van de Regenten en Democraten verwelkomden deze oproep met grote instemming, want de tijd was gekomen om net als de Amerikanen de bakens te verzetten! Overal in het land verschenen er vrijkorpsen die zich oefenden in het gebruik van wapens. Ze tooiden zich met de trotse naam "Patriotten" – zij die van het vaderland houden – en als symbool kozen ze de oer-Hollandse Keeshond.

De verpauperde bevolking, ook wel het grauw genoemd, was vanouds fel Oranjeklant en bleef, mogelijk door gebrek aan informatie, ook in de tijd van ramspoed in het Huis van Oranje de enige mogelijkheid tot redding zien. Om steun te houden en te verwerven huurde Willem schrijvers in die als Oranjeklant bekend stonden om pro Oranje pamfletten te schrijven en hem via die geschriften op een positieve manier neer te zetten.

Een van de tegenaanvallen van de Oranjeklanten was een versje dat de patriotten op de hak nam:

*In onze Eeuw der dollen Keezen
Is 't een Eer een Zot te wezen
Maar wie wenscht op Neerlands grond
Slaaf te wezen van een Hond?*

***Afbeelding van een kees,
weegluus, avjoenvreeter,
amokspoeger, of
heedendaagsche patriot.***

*Schrik niet! - Dit is het beeld van
zulk een Patriot,
Die, laag van hart, van ziel, met
Wet, met Eeden spot;
En, door vervloekte drift, 't dàar
heenen zoekt te krygen,
Dat elk op 't helsch geschreeuw
van dood, van moord, moet
zwygen.*

De redders van de Republiek

Toch bleef het allemaal geen vriendelijke spotternij en pesterij en in de jaren tachtig ging de situatie steeds meer op een ware burgeroorlog lijken. Leden van de Staten-Generaal vergeleken Willem met Alva. Criticasters van de Patriotten werden mishandeld en velen die het voor Oranje opnamen, zoals de Rotterdams mosselverkoopster en Oranjeklant

Catharina Mulder, beter bekend als Kaat Mossel en die ordinair kon tieren zoals een rechtgeaard viswijf dat hoort te kunnen, werden gevangen gezet.

Na de verloren Vierde Engelse Oorlog (1780-1784) hadden de Patriotten de macht gegrepen in Holland, Groningen en Overijssel en in steden en stadjes als Utrecht, Hattem en Elburg. Het Stadhoudelijk paar had weliswaar angstig de wijk genomen naar Nijmegen maar wilde de strijd niet opgeven. Willem had nog een legertje en stuurde dat op Hattem en Elburg af waar hij de Patriotten versloeg. Een waarlijk grootse overwinning!

Het was duidelijk dat de oude machthebber voor een grote terugveroveringsactie steun nodig had en die kwam nadat zijn echtgenote Wilhelmina van Pruisen door de Patriotten bij Goejanverwellesluis werd aangehouden en er niet voorbij mocht. Met de pest in haar lijf ging Willemien terug. Haar broer, de Koning van Pruisen, nam de belediging van zijn zuster niet en stuurde een leger dat in minder dan niks de Republiek veroverde. Veertigduizend Patriotten vluchtten het land uit en de patriotse bestuurders en hun vrienden die tóch gebleven waren moesten op alle fronten wijken voor trouwe Oranjeklanten. Logisch dat na deze nederlaag de trotse Patriotten bespottelijke Patriotjes werden, dus werd er volop de spot hen gedreven:

De Patriotjes, het spotlied

Bewerking door Henri Geraedts

Rom bom bom bom, rom bom bom bom

Rom bom bom bom bom.

Rom bom, rom bom, rombombom

Wat zullen ons Patriotjes eten als zij in 't leger zijn?

Gebraden hoenderkens met pasteten zullen ons Patriotjes eten.

Kapitein, luitenant, vaanderig, sergeant,
tamboer, korporaal, Patriotjes .

Rom bom bom bom. Enz.

Wat zullen ons Patriotjes drinken als zij bij de meisjes zijn?
Arak uit zilveren pinten zullen ons Patriotjes drinken.
Kapitein, luitenant, vaanderig, sergeant,
tamboer, korporaal, Patriotjes .
Rom bom bom bom. Enz.

Waar zullen ons Patriotjes slapen als zij in 't leger zijn?
Al op een beddeken met schoon laken zullen ons Patriotjes slapen.
Kapitein, luitenant, vaanderig, sergeant, tamboer, korporaal, Patriotjes,
rom bom bom bom bom, kameraadjes.

Adieu Patriotjes, wat zullen jullie eten als jullie in het leger zijn?
Gebraden hoenders krijgen de sufferds en drank uit zi-hi-hilvren
pinten.....
Ha, ha, ha, die jongens denken echt dat ze het goed zullen hebben in het
leger en zullen slapen in een bed! Met lakens!!!! Mens ik lach me de
tranen in de ogen! Ik krijg er een oranje kop van!

De patriotten komen terug!

Ja, ja wacht maar af en juich niet te vroeg! Want met veel rombom,
rombombom kwam de 3.500 man die de harde kern van de patriotten
vormden terug toen de Fransen in 1792 de grens overtrokken. Rombom,
rombombom, daar trok het Vreemdelingenlegioen bestaande uit
Nederlandse Patriotten op met de Fransen. Over de dichtgevroren grote
rivieren kwamen ze snel vooruit. Willem de Vijfde vluchtte met zijn
familie vanaf het Scheveningse strand naar Engeland.
Zijn Republiek der Verenigde Nederlanden was ten ondergegaan, voor de
Patriotten was dezelfde republiek eindelijk bevrijd.

De makers van het lied

Patriotjes werd voor het eerst in 1807 in Brussel opgetekend door de
Duitser August Heinrich Hoffmann von Fallersleben. Oorspronkelijk was
het een spotlied door de Pruisen bedacht op de Hollandse Patriotten
nadat zij die in 1818 overvleugeld hadden.
Het lied is ontstaan in het Duits en naderhand door een slecht
Nederlands sprekende Duitser vernederlands. (Bron: Florimond van
Duysse 1905)-

John van Halderen, april 2005, bijgewerkt januari 2022